

Taħriġ għall-Fehim mill-Qari - *It-Tieni Parti***Il-qawwa tal-kliem ta' Joe Friggieri****mill-ġabra ta' novelli *Il-Fiera tal-Fuħħar u Stejjer Oħra*****Issa aqra s-silta sewwa u aħdem l-eżerċizzji t'hawn taħt.**

Jum fost l-oħrajin, għax hekk jibdew l-istejjer fil-kotba tal-ħrejjef, tliet ittri tal-alfabett, l-emme, il-pe u l-erre, ftieħmu li jiltaqgħu l-Argotti biex jaraw min minnhom kellha d-dritt titqies bħala l-isbaħ jew l-aqwa waħda. Waslet l-ewwel l-emme u sabet bank għad-dell. Ftit wara waslu flimkien il-pe u l-erre u poġġew ħdejha. Tkellmu bejniethom min kellu jibda, u qablu li tibda l-emme għax waslet l-ewwel. (par. 1)

“Meta nħares lejja nnifsi fil-mera, nara kemm jien sabiħa. Lil ommu kulħadd ‘ma’ jsejhilha, u l-Madonna tibqa’ dik il-mara li spirat bi ġmielha lill-aqwa poeti, pitturi u mužiċisti. Kemm kienu sbieħ il-madrigali medjevali fuq l-imħabba u n-natura, kantati mill-ministrelli fil-palazzi tas-slaten jew huma u jivvjaġġaw minn post għal ieħor! Il-mužika, kulħadd jaqbel, hi l-isbaħ arti, u l-mandolina l-aktar strument użat fis-serenati tal-maħbub lill-maħbuba. Bija jibda s-seħer tal-minareti silwettati kontra l-qamar, il-ġmiel maġiku tal-moskea tax-Xah ta’ Isfaħan, il-ħoss tal-mewġ dieħel u ħiereg fl-għerien jew igerbeb iċ-ċagħaq fuq ir-ramel. Minni joħorġu l-mirakli tal-mediċina, il-fjuri tal-mimosa, id-duwa tal-Madalena, il-manna li tinżel mis-sema, il-qawwa tal-moħħ li joħloq u jivvinta, il-porċellana Ming, il-ħmura ta’ Marte, il-ħlewwa ta’ Mejju u tal-inbid ta’ Madejra. Lili jafu s-skiet u l-ġabra tal-monasteri, il-monologi ta’ Shakespeare, l-iskultura ta’ Michelangelo u s-sinfoniji ta’ Mozart, il-kwadri ta’ Monet, il-ġonna u l-funtani tal-Marokk, l-arja friska tal-muntanji, u l-Malti li nitkellmu f’Malta tagħna.” (par. 2)

L-emme kienet tibqa’ sejra li ma waqqfithiex il-pe biex tgħid tagħha. (par. 3)

“L-emme semmiet il-mužika, jiena nsemmi l-pittura u l-poežija, il-piramidi tal-Ēgħiġi, il-paġni tal-papiru, il-pagoda Indjana, il-palm jitbandal mar-riħ, il-flawt ta’ Pann, il-parabboli tal-Vangeli, l-istejjer tal-pirati, it-toroq u l-kafejiet ta’ Parigi, il-vjola ta’ Parma u l-warda tal-Passjoni. U x’kienu jkunu mingħajri l-pasturi tal-presepju, il-pasta al pesto, il-patrimonju kulturali, il-pittura ta’ Picasso, il-polifonija ta’ Palestrina, il-ġiżiżana tal-perli, id-demm tal-pellikani, il-port tal-Pirew, il-kewkba polari li tmexxi lill-baħħara, l-għerf tal-proverbji, il-paċi tal-qalb u l-paċi bejn il-bnedmin?” (par. 4)

Issa kien imiss lill-erre, li ma sabiħha xejn diffiċli tikkompeti mat-tnejn l-oħra. (par. 5)

“Intom qatt mortu r-Ramblas ta’ Barċellona jew ir-Rialto ta’ Venezja? Dik ħajja! Dik attivit! Dak divertiment! Jiena ngħix fir-ritmu tar-rumba, fil-kwadri ta’ Renoir, fil-poežiji ta’ Rimbaud; ngħix fl-ilwien tar-rodedendru, fir-ramel jikwi tad-deżert, fir-ritratti ta’ tfuliti, fl-għelieqi tar-ross, fir-raġġi tal-qamar, fir-reżina tal-prinjol. Ngħix fir-riti u r-ritwali, fir-renju tal-bluha, fl-irdieden tan-nar, fir-riħ tal-bidla. Hemm issibni lili fir-rebbiegha ta’ ħajti, fir-rassa tal-folla, fir-ruħ tar-ribelljoni, fir-riklam tar-rivist, fir-rumanzi sofor, fir-rummien ta’ Santa Rosa, fir-rifless tas-siġar fl-ilma, fir-riħa tal-inċens, fil-kant tar-ružinjol, fir-rikkieba tal-mewġ u r-raxx tal-baħar.” (par.6)

Meta t-tliet ittri qalu li kellhom jgħidu, il-ġnien kien wasal biex jagħlaq. Imma qabel ħarġu, flok li għażlu min kien l-isbaħ jew l-aqwa fosthom, fieħmu li waħidhom ma jfissru xejn, u li kellhom bżonn lil xulxin u lill-ittri l-oħra biex jagħmlu sens. Issa jekk dil-ħaġa feħmuha l-emme, il-pe u l-erre, kif donnhom ma jistgħu qatt jaslu li jifħmuha dawk li ħolqu l-alfabett? (par. 7)

Ċ. Wieġeb dawn il-mistoqsijiet.

1. B'liema mod kellhom ikejlu min kienet l-aqwa l-ittra meta Itaqgħu flimkien l-Argotti?

2. Semmi **żewġ** eżempji ta' patrimonju kulturali li jissemmew fis-silta.

i. _____

ii. _____

3. X'patrimonju nazzjonali ftaħret bih l-ittra emme?

4. Il-pe ftaħret b'ikel partikolari. Liema hu u fejn taħseb li orīginat din ir-riċetta?

5. L-erre stqarret, "Hemm issibni lili fir-rebbiegħha ta' ħajti." Xi trid tfisser biha din

l-istqarrja l-erre? Għalfejn tinqeda bil-metafora tal-istaġun tar-rebbiegħha?

6. Skont l-erre, x'fihom speċjali u komuni r-Ramblas ta' Barċellona u r-Rialto ta' Venezja?

7. X'irrealizzaw it-tliet ittri fi tmiem it-taħdita li kellhom?

8. a) Għal min qed jirreferi l-awtur meta fl-aħħar sentenza tan-novella jitkellem dwar
"dawk li ħolqu l-alfabett"?

- b) Spjega fi kliemek il-mistoqsija ta' għeluq is-silta u saħħaħ ir-risposta tiegħek b'eżempji.
-
-
-

D. Vokabolarju u Metalingwa

1. Agħti kelma oħra għal:

a) duwa - _____

b) seħer - _____

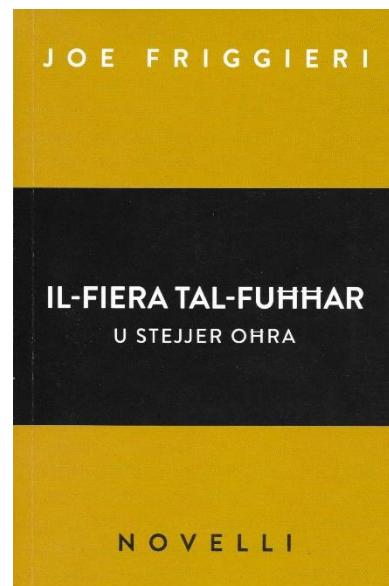
2. Agħti l-plural ta' dan il-kliem:

a) mera - _____

b) qamar - _____

c) riħ - _____

d) ruħ - _____

Il-qoxra tal-ktieb Il-Fiera
tal-Fuħħar ta' Joe Friggieri

2. Nissel nom tal-aġġent (min jagħmel l-azzjoni) minn:

Eż. baħar - baħħar.

b) vjagġġ - _____

c) nitkellmu - _____

d) skultura - _____

3. Aqleb fin-negattiv.

a) Jien ngħix fir-ritmu tar-rumba. - _____

b) Hemm issibni lili. - _____

4. Aqleb il-verbi fil-forma mitluba.

a) Il-mewġ **igerbeb** (2) iċ-ċagħaq fuq ir-ramel. - Iċ-ċagħaq _____ fuq ir-ramel.

b) L-emme **semmiet** (5) il-mužika. - Il-mužika _____ mill-emme.

c) Il-moħħ li **joħloq** (7) u jivvinta. - L-invenzjonijiet li _____ mill-moħħ.

d) Il-pe **waqqfet** (5) lill-emme biex tgħid tagħha. - L-emme _____ mill-pe.

5. Il-participju attiv jista' jintuża biex jagħti tifsira ta' preżent kontinwu, bħal f'din is-sentenza li ġejja:

'Bija jibda ... I-ħoss tal-mewġ dieħel u ħiereġ fl-għerien jew igerbeb iċ-ċagħaq fuq ir-ramel.'

a) Aqta' linja taħt il-participji attivi f'din is-sentenza.

b) Agħti l-participju attiv maskil u femminil singular ta':

i) niżel - _____

ii) waqaf - _____

6. 'Issa kien imiss lill-erre, li ma sabitha xejn diffiċli tikkompeti mat-tnejn l-oħra.'

Minn din is-sentenza sib **żewġ** kelmiet ta' nisel Rumanz u agħti z-zokk morfemiku tagħhom.

Kelma

Zokk Morfemiku

a) _____

b) _____

E. Għarfien il-wirt minn madwar Dinjetna.

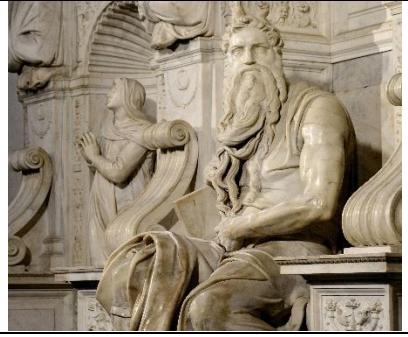
Tul in-novella l-emme, il-pe u r-re ftaħru bil-wirt kulturali, storiku u artistiku, fosthom:

1. il-madrigali medjevali	1. il-piramidi tal-Ēgittu	1. ir-Ramblas ta' Barċellona
2. il-minaretti	2. il-paġni tal-papiru	2. ir-Rialto ta' Venezja
3. il-Moskea tax-Xah ta' Isfaħan	3. il-pagoda Indjana	3. ir-ritmu tar-rumba
4. il-porċellana Ming	4. il-flawt ta' Pan	4. il-kwadri ta' Renoir
5. I-inbid ta' Madejra	5. il-parabboli tal-Vanġelu	5. il-poeżiji ta' Rimbaud
6. il-monologi ta' Shakespeare	6. it-toroq u l-kafejiet ta' Pariġi	6. I-ilwien tar-rododendru
7. I-iskultura ta' Michelangelo	7. il-vjola ta' Parma	7. I-ghelieqi tar-ross
8. is-sinfoniji ta' Mozart,	8. il-pasta al pesto	8. I-irdieden tan-nar
9. il-kwadri ta' Monet,	9. il-pitturi ta' Picasso	
10. il-funtani u l-ġonna tal-Marokk	10. il-polifonija ta' Palestrina	9. ir-rumanzi sofor

Agħżej tlieta minn din il-lista u fitteż dwarhom tagħrif dwar:

- ❖ I-origini (żmien u post) tagħhom,
- ❖ I-użu tagħhom,
- ❖ f'liema żmien kienu popolari,
- ❖ min kien južahom,
- ❖ għalfejn illum għandna napprezzawhom.

Wara organizza l-informazzjoni li ssib f'kartellun/poster jew fi prezentazzjoni biex hekk tippreżenta dak li tgħallimt lil sħabek fil-klassi.

Il-Moskea tax-Xah ta' Isfaħan	Il-pagoda Indjana	Ir-Rialto ta' Venezja
L-iskultura ta' Michelangelo	Il-flawt ta' Pan	Il-kwadri ta' Renoir